

Antická literatura

- označení pro starověkou řeckou a římskou literaturu (9. stol. přnl – 529 n.l.)
- antické období je základem řecké kultury a vzdělanosti, v tomto období dochází nejen ke vzniku evropské literatury ale i vědy.

Řecká literatura

- nejstarší evropská literatura.
- písmo přejato od Féníčanů, přidány samohlásky.

Periodizace:

- do oblasti Řecka se přesouvá kultura z Kréty (Mínojská kultura) od 1600 př.n.l.
- řecká kultura: 9.- 6. stol. přnl období archaické
5.- 4. stol. přnl období attické
4.- 1. stol. přnl období helénistické

Archaické období

- položeny základy lyriky a epiky
- vznikají základy vědy –filosofie v tomto období soustředěná na *kosmos* – svět, nejvýznamnější otázkou je hledání pralátky. (Thales z Milétu, Pythagoras)

Nejvýznamnější díla tohoto období jsou Eposy Ílias a Odyssea, připisované Homérovi. Epos Ílias se ve svém ději, děleném do 24 zpěvů zabývá posledními 51 dny 10. roku Trojské války. (Roztržka mezi Agamemnonem a Achileem, smrt Achilova přítele Patrokla, smrt Hektora, Smrt Achila, dobytí Tróje Odysseovou lstí)

Na Ílias dějově navazuje epos Odyssea, líčící 10leté bloudění „Zchytralého“ Odyssea a jeho snahu vrátit se na rodnou Ithaku.

Pro homérský epos, rozsáhlou veršovanou epickou skladbu o významných událostech, je typická silná inspirace v mytologii a lidové slovesnosti, bohatá dějovost(více dějových linií), vložené prvky epické šíře – detailní popisy, přirovnání – zpomalují děj. Hlavní postavy – výjimeční hrdinové.

psány časoměrným hexametrem.

Hésiodos

- Práce a Dny – didaktická báseň, vyličení mýtu o Prométheovi, Pandoře, ... prolínáno praktickými radami do hospodaření.
- Theogonia – nejstarší zdroj informací o řecké mytologii, a božstvech.

Aisopos(Ezop)

- údajně propuštěný otrok
- první tvůrce bajek –alegorický útvar, přisuzuje neživým věcem nebo zvířatům lidské vlastnosti, má závěrečnou pointu, snaží se vychovávat a zbavovat nešvarů.

Sapfó

- básnířka, sídlila na ostrově Lesbos, milostná poezie

Anakreon

- Anakreonská oddychová poezie – ženy, víno, zpěv

Attické období

- centrem kultury Athény(Periklés)
- filosofie se zaměřuje k člověku, lidské psychice
- velký rozmach prožívá drama – při příležitosti Velkých Dionýsií pořádány dramatické soutěže, každý autor tvoří 3 tragédie (vážný děj, tragický zakončení, hluboké mravní otázky) a 1 komedii – humorné dílo, založené na politických narážkách, postupně se přesouvá do jiných oblastí – láska, nevěra, úklady,...

Aischylos

- uznávaný athénský umělec
- zpracovává mytologické náměty, vychází z přesvědčení, že svět má určitý řád, za jehož porušení je potrestán.
- Nejnámější drama – Oresteia (tři části – Agamemnon, Oběť na Hrobě, Usmířené litice)
- Orestés, syn zavražděného Agamemnona má povinnost pomstít svého otce, tímto na sebe však obrátí hněv litic (bohyně pomsty, personifikované svědomí), nakonec je osvobozen soudem athénských občanů.

Sofoklés

- označován za nejlepšího řeckého dramatika, velice propracovaný děj, mytologické náměty, sám ve svých hrách účinkoval
- dochováno 7 ze 123 tragédií.
- velkou úlohu v jeho hrách má osud.

Antigona – Motiv rozporu pomíjivých zákonů lidských a neměnných božských(morálních.)
Král Oidipus – motiv marné vzpoury vůči osudu, synovi krále Théb je přisouzeno, že se stane vrahem vlastního otce a manželem své matky, král se rozhodne ho zbavit, ujímá se ho pastýř a Oidipus nakonec svůj osud naplní. Když se dozví pravdu, oslepí se a odchází do vyhnanství.

Euripidés

- inspirace mýty, avšak hledá za nimi skutečné osoby, propracovaná psychologie postav, obzvláště ženských.
- uznávaný autor již za života
- využívá Deus ex Machina – náhlý zásah vyšší moci, který rozřeší komplikovanou situaci
- dochováno 19 her.

Ifigenie na Aulidě

Ifigenie na Tauridě

Medea – Iáson – zlaté rouno, získává díky pomoci princezny Médey, slíbí jí manželství, slib nedodrží, Médea otráví jeho nastávající i své(Iásonovy) 2 syny a odchází.

Aristofanes

- autor komedií
- dochováno 11/40
- satira, pobavení, pranýřování lidských nedostatků, poučení.
- Plútós, Žáby, Ptáci, Lýsistraté* – muži stále válčí, ženy se snaží ukončit válku – odmítají do uzavření míru plnit manželské povinnosti.

Próza – historická próza

Hérodotos – otec historie, napsal spis *Historie*- O řecko-perských válkách, bohatý děj a zásahy bohů propojeny se skutečnými událostmi.

Thúkididés – první skutečný historik, kritika pramenů, nestranný *Dějiny Peloponéské války*

Rétorika- Demosthénes - filipiky – řeči proti Filipu Makedonskému, ve středověku žánrem

Filosofie Sokrates-Platón-

Aristoteles – spisy- Rétorika(řečnictví), Poetika (teorie literatury) zákon 3 jednot

+Hypokratés

Helénistické období

- období po dobytí řecka makedonií, obravský územní rozsah řecké kultury – proces helenizace. Vznikají nová kulturní centra (Alexandrie)

Menandros

- autor „Nové komedie“ – Jsou nepolitické, soustředují se na slabosti obyvatel města a jejich vztahy, mají dobrý konec.

rozvoj filosofie, nové filosofické školy(Epikurejci,...)

rozvoj vědy – Archimedes, Eukleidés

Římská literatura

- přijímá řeckou literaturu a kulturu

periodizace- 3.-2. stol přnl - staré (archaické) období

1. stol přnl – klasické období

1.-5. nl – úpadkové období

Archaické období

-silný vliv řecké literatury.

-většina děl nedochována, dochovány především komedie.

1. římským autorem - Lucius Livius Andronicus – přeložil Homérovu Odysseu

Titus Maccius Plautus

- autor komedií, silný vliv Menandra, věnuje se ale mimo jiné i aktuálním tématům (Punské války, ...)

-Komedie o hrnci (inspirace pro Moliéra)

-Pseudolus –prohnaný otrok

Marcus portius Cato

-prozaik

-jeho spis O zemědělství, je nejstarší dochované latinské prozaické dílo.)

Období klasické (zlaté)

-období principátu

Marcus Tullius Cicero

- dobrý řečník, politik (za občanské války)

-vzor dokonalé latiny

- zavražděn z politických důvodů

Proti Catilinovi - řeč

Celá řada knih věnovaných rétorice a její historii. (Řečník, O řečnictví)

Gaius Iulius Caesar

-římský politik, řečník, vojevůdce, diktátor,...

-

-Dochovány především Zápisky o válce Galské a Zápisky o válce občanské – dílo má podobu memoáru, jedná se o historicky věrné zpracování Caesarových největších tažení, často doplňuje popisy událostí svými postřehy (o životě keltů, germánů, detailní popis mostu přes Rýn,...) psány věcně, ve třetí osobě (er-forma)

Gaius Valerius Catullus

-lyrik, pochází z Verony

- silně ovlivněn řeckou poezií, především Sapphó

Milostné verše k Lesbii- sbírka milostné a přírodní lyriky

Odi et amo. Quare id faciam fortasse requiris.

Nescio. Sed fieri sentio et excrucior.

Publius Vergilius Maro

- nejslavnější římský autor, oblíbený a ctěný za svého života

- podporován císařem (Octavianus Augustus), opěvuje slávu a moc Říma(a císařský rod)

- vzdělaný a zcestovalý

Georgica- didaktická poezie, praktické rady+ nespočet mýtu a básnických vsuvek

Bucolica – zpěvy pastýřské – sentimentální idylizace venkovského života.

Epos Aeneis

-navazuje na Illiadu, silná inspirace Odysseou, líčí putování posledního přeživšího obránce z Tróji, hledajícího novou vlast, který nakonec založí malou vesnici u Tiberu, zárodek budoucího Říma.

- Zobrazuje ideál muže- plní povinnosti vůči bohům, vlasti a rodině.

Publius Ovidius Naso

-studoval v Athénách, měl se stát úředníkem

-velmi snadno tvořil, jeho tvorbu i život jde rozdělit do tří období

1. období-bohémský život, převažující milostná témata

Lásky

Umění milovati (rady mužům jak získat a udržet lásku, rady dívkám)

Jak léčit lásku (tématický protiklad U. m. , téma problémů ve vztazích, „odmilování“)

2. období – vrcholné

-tvoří svoji nejznámější básnickou skladbu – Proměny (Metamorfózy)

-zpracování přes 250 řeckých bájí a pověstí.

- Filémon a Baucis, Narcis,....

3.období- v exilu, odeslán císařem do vyhnanství k Černému moři, příčina neznámá, v poezii nachází útěchu – Tristia- Žalozpěvy

-udržuje poštovní kontakt se svými blízkými – Dopisy z Pontu

Quintus Horatius Flaccus

-ve vysoké společnosti díky svému příteli Meccenatovi

jeho díla-

Satiry - útočné básně, kritizují život lidí

Ódy – oslavné básně, přírodní lyrika

Listy – např K Pisonům

výklad básnické teorie a zásad

Období úpadkové

-císařský despotismus, tvrdá cenzura a mození, společnost silně konzumní, úpadek kultury a morálky,...

Lucius Annaeus Seneca

-filosof, politik, řečník, básník, satirik, dramatik, učitel císaře Nerona

-stoik, názorově blízký křesťanství

- satirické dílo Ztykvení císaře Claudia – 4. dílo reagující na císařovu smrt, protiváha dvou oslavných řečí napsaných pro Nerona.

Publius Cornelius Tacitus

-poutavá historická próza, prokreslena psychologie osobností, kritika pramenů

Dějiny

Letopisy

-pojednávají o císařství

Gaius Petronius

-Neronův dvorní básník, vzdělanec, žil bohémským životem, donucen k sebevraždě.

Dílo: Dochovány zlomky satirického románu Satirikon-obraz upadlé společnosti